

Nr 470.

Av herr **Weijne**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 270, angående lönereglering för folk- och småskollärare m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 270 angående lönereglering för folk- och småskollärare föreslås en uppdelning av lärarpersonalen i tre olika lönegrupper med hänsyn till den årliga lästiden. Strängt taget är detta ingen nyhet. Redan nu åtnjuter läraren lön delvis med hänsyn till läsårets längd, fastän det åligger skoldistriktet att bestrida lönen för den del av läsåret, som överstiger 34 $\frac{1}{2}$ veckor. I propositionen ifrågasättes, att staten övertager lönekostnaden för ett skolår, som kan uppgå till 39 veckor.

Hur kommer en dylik gradering att verka i praktiken? Kan man vänta en mera allmän utsträckning av den årliga lästiden i folkskolorna till 39 eller åtminstone 36 $\frac{1}{2}$ veckor? Föredragande departementschefen ger starkt uttryck åt sin förhoppning om en successiv förlängning av läsåret. Sannolikt blir detta också fallet i städer och samhällen, sedan en utsträckning av lästiden icke kommer att påverka kommunens kostnader för skolväsendet. På dylika orter tala även sociala skäl för ett längre skolår. Föräldrar och målsmän sakna i ganska stor utsträckning möjlighet att ägna barnen tillsyn och omvårdnad under de nu långa ferierna. En förlängning av undervisningstiden kommer att för hemmen innebära en väsentlig hjälp vid barnens fostran.

Förhållandena äro åtskilligt annorlunda på den rena landsbygden. Föräldrarna ha i regel icke blott tillfälle att mera leva samman med barnen, utan de hysa även en ganska naturlig önskan att under viss del av året kunna ha dem till hjälp i de mångskiftande göromålen. En utsträckning av den årliga skoltiden *för barnen* är alltså icke lika motiverad på landsbygden som i städer och samhällen. Härtill kommer, att redan införandet av det sjunde skolåret betyder, att barnen få ägna mera tid åt skolarbetet än för närvarande.

I hög grad sannolikt är alltså, att landsbygden kommer att normalt i framtiden ha kortare lästid än städer och samhällen. Detta i sin tur måste medföra, att den tendens, som redan nu finnes, till starkare konkurrens om lärarebefattningarna i städerna kommer att skärpas. Härtill medverkar också dyrortsindelningen. Om man bortser från hyror och mjölkpriser, är det ytterst få produkter, som landsbygdsläraren kan köpa billigare än kollegan i staden. Och när han har barn, vilka han önskar ge teoretisk eller praktisk utbildning, är han avgjort sämre ställd än stadsläraren.

Hur skall rättvisa kunna skipas och landsbygden hävda sig i konkurren-

sen? Problemet är säkerligen icke olösligt. Rätta vägen synes vara en utsträckning av lästiden för lärarna på landsbygden, utan att barnens skolår härigenom förlänges.

1934 års folkskolesakkunniga voro på sin tid inne på denna tankegång, då de ifrågasatte vissa förstärkningsanordningar i skolor av framför allt andra och tredje B-formerna. I en del fall skulle läsåret utsträckas för läraren till nio månader, under det barnen alltså läste åtta. Härigenom kunde läraren under två månader ägna sig odelat åt viss grupp av eleverna, t. ex. avgångsklassen eller nybörjarna. I andra fall tänkte man sig en utsträckning av lärarens tjänstgöring per vecka, varigenom uppdelning av barnen kunde ske under ett antal timmar. Statsmakterna ställde sig välvilliga till förslaget, och försök med dylika förstärkningsanordningar pågå för närvarande i ett antal B 2-skolor. Beträffande B 3-skolor har man, såsom framgår av skolöverstyrelsens nedan återgivna skrivelse, gått ett steg längre och gjort en utsträckning av lästiden obligatorisk vid ett visst elevantal.

I sitt yttrande över 1936 års lärarelönesakkunnigas förslag anknyter skolöverstyrelsen till redan vidtagna försök med förstärkningsanordningar vid en del lägre skolformer och ifrågasätter en allmän utsträckning av läsåret till nio månader i flerklassiga undervisningsavdelningar genom uppdelning av barnen under en del av läsåret.

Överstyrelsen utginge liksom de sakkunniga från den förutsättningen för den föreslagna löneplaceringen, att lärare skulle vara skyldig att, där Kungl. Maj:t ej föreskrivit kortare undervisningstid, årligen meddela undervisning under högst 39 veckor. En dylik bestämmelse borde emellertid bliva förbunden med en annan föreskrift, nämligen att den årliga undervisningstiden för varje skola jämväl borde uppgå till nämnda veckoantal. Detta skulle emellertid icke behöva med nödvändighet innebära, att varje klass eller barn finge lästiden utsträckt till 39 veckor. I städer och större samhällen, där skolväsendet vore anordnat enligt A-formen, och där man somligstädes redan nu tillämpade ifrågavarande utsträckta lästid, bleve visserligen förhållandet det nämnda. Men i skoldistrikt med sådana skolformer, där läraren hade att samtidigt undervisa mer än en klass, skulle niomånadersläsningen kunna anordnas antingen på det sätt, att blott en del av läraravdelningen, t. ex. någon eller ett par av de högsta klasserna, undervisades samtliga 39 veckor, under det de övriga finge 34½ läsveckor, eller ock så, att samtidig undervisning av skolans alla klasser ägde rum under endast sju månader, medan läraren under de två återstående månaderna, exempelvis den första och den sista av läsåret eller den första av vardera terminen, undervisade växelvis endast en del av läraravdelningen.

Den angivna anordningen av undervisningen i flerklassiga läraravdelningar vore i själva verket icke någon nyhet i nu gällande författningar för folkskoleväsendet. Enligt § 15 mom. 2 folkskolestadgan, sådant detta moment numera lydde, skulle vid skolor med sjuårig skolkurs, där en lärare hade att samtidigt undervisa samtliga lärjungar å såväl folkskole- som små-

skolestadiet, lärotiden under de år, då nybörjare intoges, omfatta nio månader eller 39 veckor, därest vid läsårets början antalet lärjungar i skolan utgjorde minst 12, och enligt § 15 nådiga kungörelsen den 30 juni 1936 (nr 434) skulle för den i sådana fall tillagda nionde läsmånaden utgå statsbidrag till lärarens avlöning. Dessa bestämmelser hade tillkommit för att möjliggöra särskild undervisning åt nybörjarna.

Det problem, som här föreligger, är icke nytt, men det har aktualiserats genom införandet av ett sjunde skolår, vilket komplicerar undervisningen i de flerklassiga folkskoleavdelningarna. I samband med nu föreliggande förslag till lönereglering bör frågan bringas fram till lösning. Det gäller ett landsbygdsintresse av betydande räckvidd. En utsträckning av lästiden genom uppdelning av barnen viss del av skolåret skulle vara ägnad att väsentligt höja landsbygdens skolväsen. De lägre skolformerna finge härigenom ökad möjlighet att i fråga om undervisningsresultat bli något så när jämställda med A-skolorna. Genom att de flerklassiga undervisningsavdelningarna bleve mera »lättarbetade», komme lärarna att i större utsträckning tävla om landsbygdens skoltjänster. Härtill skulle också i hög grad medverka den förbättring — eller likställdhet med städerna — i lönehänseende, som det förlängda läsåret skulle skänka.

Frågan torde emellertid tarva en närmare utredning. Så bör prövas, om utsträckningen av läsåret skall vara en skoldistriktens sak eller ske automatiskt, när vissa förutsättningar äro för handen. Undersökas bör även, om visst minimiantal elever skall krävas för en uppdelning av barnen. I dylikt fall måste man även taga ställning till spörsmålet, hur skall förfaras, då barnantalet, kanske tillfälligt, sjunker under fastställt minimum. Slutligen måste prövas, huruvida halvtidsläsande skolor böra få rätt att dela upp barnen i de olika undervisningsavdelningarna, eller om man här skall sträva efter en förlängning av skolåret till nio månader även för barnen.

Med stöd av det anförda tillåter jag mig vördsamt hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t skyndsamt måtte låta utreda frågan om utsträckning av lästiden för lärarna i flerklassiga undervisningsavdelningar utöver 34 $\frac{1}{2}$ veckor, genom att barnen under viss del av läsåret uppdelas i skilda undervisningsavdelningar, samt att Kungl. Maj:t därefter ville vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 1 april 1937.

Josef Weijne.

